

Sontga Elisabeth da Thüringen : drama en 5 acts da Weissenhofer : translato an rumantsch da Salouf tras Gisep Demarmels e Banadetg Baltermia

Autor(en): **Weissenhofer / Demarmels, Gisep / Baltermia, Banadetg**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **21 (1907)**

PDF erstellt am: **19.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-186257>

Nutzungsbedingungen

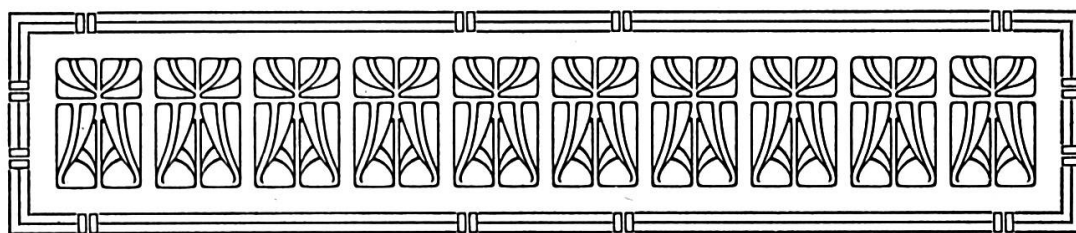
Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Sontga Elisabeth da Thüringen

Drama an 5 acts da Weissenhofer.

Translato an rumantsch da Salouf

tras

Gisep Demarmels e Banadetg Baltermia.

Parsungas:

Elisabeth, grova da Thüringen.	Gertrud	} povras femnas.
Sophia, sia seira.	Adelinde	
Rosamunda, grova da Falkenstein, ameia d' Elisabeth.	Liebwarta	
	Gerlinde	
Bertha	Martha	} Camerieras.
Hadwig	Pot.	
Emma	Eremit.	
Castelan.	Anghel.	
Wiborad, guardia digl casti.	Imperatoura.	
Cunigunda, donna digl mear.	Suldo.	
Trudchen	12 matatschas, vistgidas an alv.	
Gottlinde	4 matatschs.	

I. Act.

1. Scena.

(Got da Thüringen; ins sainta duront la scena savenz
a remurar igl urezza.)

Cunigunda cun sias 2 unfants zappan se.

Cunigunda: Uscheia, igls mies tgers unfants, suandè mè!
Angal anc en pitschen toc — i sto gio prest secatar en plaz de
pos, alloura pudèz ruassar. Vea angal — Trudchen — vea er

te, Gottlinde. Bètg bargi, ia sung schon cun vusoters. Igl nosch om, tgi ans ò catschea or an tot malstempro urezza, cò vign el betg ans catar. Vurdè cò è en chiet plazèt, parfign en banc, cò lainsa nous setschantar; vous pudèz durmeir en poet; durmeir an igl brost della mamma; u betg Gottlinde? e te, mies Trudchen, ist bagn er stancla?

Trudchen: Ah, tgera mamma, ia va freid, ia sung prest schalada.

Gottlinde: Ed ia va fom — mamma, dò a mè en toc pang.

Cunigunda: O, igls mies tgers unfants, er ia sung tot eira digl freid e va ena gronda fom, ma angal pazentga, igl bung Dia vign schon a gidar; igl ampren lainsa nous pussar en po (setschaintan).

Trudchen: Aber, mamma, schi chèl nosch castelan, tgi ò oz at do freidas, niss?

Cunigunda: Seias angal chieta, Trudchen, co vign el franc betg, nous ischan co fitg bagn zupadas, ed er nign carstgang risegia da nigr ord' tgesa an ena tala ora, — nonstovènt.

Gottlinde: Partgè giainsa betg er nous a tgesa?

Trudchen: Gea, mamma, te vevas ampurmess a nous bèls tarmagls!

Cunigunda: O, igls mies tgers unfants — nous dastgagn betg eir a tgesa, igl nosch castelan ans ò scumando, el niss ans bastunar senla mort. Ossa aber, unfants, amblidè chegl e durmi en po. Igl anghel partigirader vign az dar la paia, schi ischas obedevs. Scheia, igls mies pitschens, ni angal nò stagn cunter vossa mamma. O bung Dia, te ast chito per vievas et orfens, nign passler croda giu digl tetg sainza tia voluntad, te canoschas er igls mies basigns. Tar te cloma ia cun fidanza, protegia e spendra nous. O, varda co igls povers verms! Els òn navot da magler. Tarmetta igl ties anghel, tarmetta da tschiel confiart. — O Dia seia ludo, igls pitschens dorman — els dorman stagn, la lunga veia igls ò stanclanto. O nissan po igls anhelets agls consolar an igl sies sema (fracasch davos las colissas). Tge è chegl? Ia saint pass — Totpussant Dia, schi fiss igl castelan. Ia sa betg — dastg betg fugir. Ia untgesch betg e pudess er betg eir pi gliunsch; damai viglia ia mureir cun igls mies unfants, e murent viglia ia anc igls struclar cunter igl mies cor matern. O Dia! Tge duessa ia far? Els vignan, ia vi am mettar a durmeir.

2. Scena.

*Chels d' avant. Grova Elisabeth raschunga cun la sia cameriera
Bertha davos las colissas.*

Elisabeth: Cò en giò igls zaps cler vasevels, cò stonigl essar fugias. O tge povra gliout!

Bertha: Gea, gea, parfign zaps d' unfants vei' ia chi ainten l' erva.

Elisabeth: O veh, la povra donna, igls povers unfants! Noua pon els bagn essar? Vea, Bertha, nous lagn suandar igls fastez pianavant (zapan se). O Dia! tge veia ia? Bertha!

Bertha: Veiramaintg, gea, cò enigl!

Elisabeth: Mèngia tard, èls en morts della fom; oder dormigl las povras createiras? Dabot, dabot agid! (scassa Cunigunda): Cunigunda, — donna Cunigunda! Per l' amour de Dia, az dasdè se — ia mor della temma, az dasdè se — donna Cunigunda!

Cunigunda: Tge ègl damai? Tgi ègl bagn co? Tgi ischas vous?

Elisabeth: Ia sung Elisabeth, la cala vous numnèz signoura e mamma digl paeis.

Gottlinde (sasemgia): Mamma — mamma! igl nosch castelan, el vot bastunar tè, mamma!

Elisabeth }
Bertha } (ansèman): Seias chièt, infant!

Cunigunda: Seias chieta Gottlinda!

Trudchen (sedasdont): Mamma, ist te cò?

Cunigunda: Gea, unfants; i davainta navot cun vous oters.

Elisabeth: Vous cunaschèz gio mè, vurdè angal sen mè; ia sung la Donna Grova, la cala az ò do bleras gedas en toc pang.

Tots dus unfants: Mamma, la signoura Grova!

Cunigunda: Gea, unfants, la signoura Grova. Vurdè igl bung Dia ò turmèss ella; igl bung Dia ans ò gido.

Elisabeth: Bertha, derva spert igl tias canaster e dò agls unfants en toc pang; els vignan a veir fom. (Bertha parta or pang.) E vous, donna Cunigunda, rachintè a mè curt, tge tgi glè davento cun vous. Igl castelan — oder betg? Ja vi saveir; rachintè a mè spert,

Cunigunda: Gea, bagn igl castelan, nobla signoura! Dia seia ad èl grazious sen la davosa oura; — igl castelan chègl è en gròp carstgang.

Elisabeth: Tge ègl damai davento? rachintè a mè spert, nous stuvagn anavant.

Cunigunda: Oz bagn marvegl, avant tgi fètscha de, niva el tar nous. Strousch tgi èl veva pitgia ved la porta d' tgesa, avant tgi ia vigna da derveir chella, era ella schon sfratged' aint. Igl amprens plets èn stos, ia duess immediat paier or igl tschains. Nonpodent ia chel mument igl paier, ò èl dalunga antschet a smaladeir e zacrager. — Dia pardunga ad el sen l' oter mond; el catscheva igl sies tgang, il neir Vodan, sen mè ed igls mies unfants, igls cals stuvevan neir an ena tala maniera ord' sies letgèt. An schanuglias vainsa ruia per grazia; cò ò el do a mè cun la giaschla ainten la fatscha. —

Gottlinde: Ed a mè er.

Trudchen: Er a mè, varda co — (mossa ve igl mang a Bertha).

Elisabeth: Gist Dia! Pardunga a chel miserabel! Vous povers unfants!

Gunigunda: E cur' tgi nous bargivan, ans òl tgapo e pato, scu tgi eran, or an totta burasca. Anfignan igl got è èl nia siva cun la giaschla, lò am ò el smanatschea, tgi el vigna ans bastunar mè ed igls unfants sen la mort, pispert tgi nous tur-nan. — Vigna Dia ena èda agl pardunar! (bragia).

Unfants: Mamma, giainsa nous a tgesa?

Cunigunda (zucagiont): Nous dastgagn betg.

Elisabeth: Gea pigl veir, vous stuvèz eir a tgesa.

O mies Dia, conzed' a mè
per schi dei, scu plai a tè
de mies pang pudeir, parteir,
ed igl pover sustigneir!

Tgi vign co?

Bertha:
Cunigunda: } Dia fetscha grazia cun nous; tgi vign co?

3. Scena.

Chels d' avant. Igl eremit zapa se.

Eremit (plang, cun vouch bassa): Tge datigl oz, tgi ainten igl got è nigna chiateza, uscheia tgi ia sa betg orar? Tgi ischas vous, e tge az magna cò an mia retratgadat, noua tgi ia sung schiglio sulèt da tgesa? Tgi ischas vous?

Elisabeth: Pardungan, venerabel bab!

Disturbo nous vagn sies pos
an igl got parfign scatscheas;
nosch è' gl mond, schurmegia betg
vievas — orfans, sainza tetg.

Cò vardan, la povra mamma cun igls unfants — els stu-
vevan fugir. —

Eremit: Tge nosch carstgang ò catschea or els, an la
burasca?

Elisabeth: Ah, stò ia bagn deir — leider — erigl igl mies
castelan.

Eremit: Voss castelan? Tgi ischas damai vous?

Elisabeth: Ah, venerabel vigl! Ia sung — ia sung ena
simppla donna.

Cunigunda: Ella è la grova digl paeis, Elisabeth!

Elisabeth: O taschè!

Eremit: Cò storscha ia plagn reverenza igl mies vigl tgea,
Elisabeth! Igl ecco de chel nom penetrescha anfignan tar mia
retratgadat; Dia benedescha vous!

Elisabeth: Ia angraztg, venerabel bab! Vigna ad els re-
tgamaintg repartia la benedicziung da tschiel! Gle aber ossa
tamp, nous stuvagn eir; seregordan da nous an l'oraziung!

Eremit: Chegl vign' ia a far; ma noua lèz vous eir? Sa-
vèss mia zèlla betg prestar a vous schurmètg? Chegl tgi ia va,
dung' ia a vous gugent — en pod' pang, — verduras — —

Elisabeth: Nous angraztgagn. (En pot vign corrènt.)

Pot: Signoura grova! Dabòt, per l'amour da Dia, dabòt;
igl castelan tschertga se vous, èl marmogna e zacrègia; el sma-
ladescha Vous, tgi vegias suando la povra donna e sies unfants.

Elisabeth: Avonda — ia tgapèsch — —

Igls unfants ia vi zupar,
digl schi nosch e criev carstgang.
Ja vi ossa chèls gidar,
scu signour' ia va an mang.
Pir tg' el vigna chèl sfarfatg,
ia igl dung cò pled e fatg.

Unfants: Mamma, gida nous, igl nosch castelan, èl vot
bastunar tè, mamma.

Eremit: Seias chiets, igls mies unfants, seias chièts, suandè
mè an mia hetta, lò duèssas vous esser sirs. Angraztger vigl' ia

agl Signer, tgi èl ò do a mè chella grazia de piglier se an mies mèaz chel anghel della tera — ni e suandè mè!

Elisabeth: Dia remunerescha èls, bung bab, sia carèza e misericordia! Ni, suandagn dabot igl om, igl cal è nia tarmès da Dia per vous spindrar.

(Totts von giu, la tenda croda.)

II. Act.

1. Scena.

Stanza digl casti. Sophia, seira d' Elisabeth, e Rosamunda, grova de Falkenstein, zapan se.

Sophia (sevolvent anturn): Schi la donna grova am suonda betg — glè adumbatten, nous vagn dezidia, i resta tar chegl, tgi ia va detg.

Rosamunda: Ma ainten igls mangs da Dia, tge ò ella fatg a vous, la povra bunga donna? Elisabeth è giò en anghèl, e vous lèz ossa parfign la scatscher, chègl è deplorabel.

Sophia: Ia az dei — taschè —, siva tgi igl sies om è davent, an tera sontga, sfarlatesch' ella tot chegl tgi ella survigna an mang. Alla pi miserabla ratituglia sen tera, a chels porta ella grond respect; deschigl chegl bagn alla regentra, la grova da Thüringen?

Rosamunda: Partge duess ella saturpagear? Forsa parchègl, tgi ella vign numnada mamma digls povers?

Sophia: Della ratituglia — dei' ia.

Rosamunda: Numnè vous èlla scu tgi lèz, igls vos ranfatschamaints aber tocan er igl spindrader. Igls orvs, mets, struptgias, e tot, tgi tgi era manglous, laschev' el cun legreia saredunar anturn èl.

Sophia: Vous lèz prabgear a mè? ha, ha! Ia tèm betg igl voss preda.

Rosamunda: I po esser. Tutegna chèl se soura tigna gio sèz se igl dètt smanatschènt. Partartgè ved' igl starmentous fomaz, tgi rigia per tot la tera.

Sophia: Gist chègl, tgi Elisabeth, la nuranta, vot betg tgapeir. Anstagl veir chito per igl futur, dat èlla cun bratscha avèrta davent tot, sfarlatescha tot, parfign da chegl, tgi savesan noussèz anc duvrrar. È chègl para a vous anc bagn travaglea?

Rosamunda: Elisabeth safeida sen Dia e
„La fidanza sen Dia,
O dad or igl palantschia.“
Vous cunaschèz bagn chèl vigl proverbii.

Sophia: Ia suplitgesch vous, schinigè mè cun vossas dutregnas. Ossa sur d'ensatge oter. Elisabeth è mengia giouvna per manar suleta igl regimaint digl paeis. Chègl va ia detg da dei anno e dei er anc òz.

Rosamunda: Chègl tgi manca ad ella an vigliadetna, ò ella an sabienschia. Tgi duèss, tgi savèss bagn esser regentra, oter tgi Elisabeth?

Sophia (serious): Tgi sunga damai ia? Sung'ia betg pi viglia, pi sabia, tgi Elisabeth? E sò igl mies tgea betg er purtar ena carunga?

Rosamunda: Aha, ègl chègl, tgi az lascha betg durmeir? Ossa tgapèsch'ia igl mistera.

Sophia (vilada): Rosamunda, betg amblidè! Partartge, tge tgi vous ischas, e tge tgi ia sung!

Rosamunda: Seias vous tge tgi viglias, ladernetsch de carunga è ladernetsch, e chèl tgi igl cometta, chel vign a neir taxo per lader.

Sophia: Tge chègl? Tge sto'ia santeir — ia ena ladra?

Rosamunda: Vous ischas chègl, schi scatschèz Elisabeth digl tron.

Sophia: Anc ena èda chègl ed anc òz. Cugl serar notg duessan sedulzar cotschnas flomas ord'Falkenstein, e dumang duèss scu ruigna fimar igl voss casti; en trest monumaint digl voss dar truz, vous pudèz allura siva eir per la murdia.

Rosamunda: Bagn damai, schi vign'ia cun Elisabeth; igl fist da murdia, stat betg pi mal a mè, tgi a vous, gea pi bagn, tgi a Vous la carunga, la cala vous lèz aquistar tras ladernetsch — tignè andamaint chègl.

Sophia (petga cun igls peis): Ossa az deia, davent, e chègl segl mument davent, schiglio az lascha mettar an cadagnas.

Rosamunda: Bung, ia vign damai. Chègl tgi ia va savia, va ia fatg. Ja leva spindrar Elisabeth, ma glè a mè betg reuschia (maiestous) Vigna Dia ad esser an la tgosia igl darscheder. (Vò.)

2. Scena.

Sophia sulètta.

Sophia (clamont siva Rosamunda): Davènt dei' ia! — Sung' ia en unfant, tgi va d' am lascher instrueir? Bagn damai, i duessan veir, tgi per riger sung' ia naschida. Elisabeth stò davènt, e schi ella sedòsta, duessigl neir avant agl imperatour, tgi ella tras sfarlatar ruigna igl paeis; e schi èlla zèda anc betg, duess ella andirar an parschung, anfignan tgi èlla ò fatg giudeza; cass cuntrara duess èlla mureir an sias cadagnas. Ia vign dalunga a comunitgir chègl agl castelan, igl cal vign a giubilar da legreia, sch' èl po riger cun mè. — (Patertgont.) E tgi igl grov digl paeis turna enzacuras anavos della tera sontga — tgi sò sperar chègl? Na, na, chèl vign an parpeten betg a turnar ple, ed Elisabeth resta vieva — Noua è mia cameriera? (Cloma): Hadwig!

Hadwig (responda dafora): Donna Grova!

Sophia: Vèa aint dabot (per sasèz): Igl castelan duess schon òz saveir tot.

3. Scena.

Sophia. La cameriera Hadwig zapa se.

Hadwig: Co sung' ia; Tge cumond' la, donna Grova?

Sophia: Fo saveir dalung' agl castelan, tg' ia giavischa de discorer cun èl, metta tiers, tgi setractescha per veia d' Elisabeth.

Hadwig (stupeida): Ègl damai la verdat, donna grova, tgi Elisabeth stoptga ord' tgesa? La gliout dei chègl, pertge igl castelan — — —

Sophia: Tge vò chègl aint a tè? Te ast simplamaintg d' obadeir.

Hadwig: Mies Dia! Elisabeth è ena uscheia bunga donna. Ja angratzg ad ella anc ossa per tot. Cura tgi la nossa tgesa è arsa giu, ò èlla piglia nous tots an sies casti.

Sophia: Tai, at deia, e vò tar igl castelan.

Hadwig: Ia pòss betg.

Sophia: Te pòst betg?

Hadwig: A mè rompa igl cor. —

Sophia: Schon bung. Te ist lizenztgida ord' tias sarvètsch; sast sen igl avignigr eir cun igl satg.

Hadwig: Alloura vign ia cun Elisabeth.

Sophia (vilada): Er te? Angal anavant! Gè tots ansemen, gè tots tar Elisabeth, pudèz tots andirar fom cun èlla.

Hadwig: Donna Grova! (bragia.)

Sophia (rabgiouosa)! Davènt at deia, or d'igls mias igls.
(Hadwig vo giu bargiont.)

4. Scena.

Sophia sulètta.

Sophia (alterada, spassegia ve e no): Ia vi tutegna anc veir, tgi tgi duess essar signoura sen igl casti de Wart. I rèsta tar chègl, anc oz, gea segl mument vigl' ia discorer cun igl castelan, partge, avant tgi meida glinadi, duess tot essar otraveisa.

Giu digl tron Elisabeth giò sto,
an sies stagl ia mèz madòlz lise.

La carunga perder èlla sto,
et ia tschaint oss franc se chell' a me.

(Sophia vo giu.)

5. Scena.

Wiborad, la guaràiana, vign cun scoua e porta-patitsch.

Wiborad: Spert rabagler en po ansemen, spert! I vei or dapertot, scu vess siva Stg. Baltermia betg gia ple la scoua ainten mang. Glè tutegna ena barvogna! La gliout po deir, tgi ia seia veiramaintg ena tschoffa matta, e chègl am fò en grond mal. Na, chègl lasch' ia betg deir da mè, tar chègl reivigl betg (scoua) et ins sainta tgi igl imperatour sèz an parsunga vigna, — saperlot! Schi fiss betg fatg giu igl polver e scuvo ansemen — la barvogna! (Scoua.) Ja sa betg partertger tge afars tgi igl imperatour ò cò (seposa sen la scoua). Parveia dèlla donna Elisabeth, vign èl tutegna betg a neir? Igl tger signour castelan sto pir prubabel veir puspè svido or sia libra bucca — (igl castelan è duront chèls plets, igls cals èl ò anc santia, comparia davos tiers; el stat non observo e tedla) partge chel carstgang ò ena bucca scu ena spada (igl castelan tschigna tiers an rabgia); pos lasch' el a nign, schi dei scu el ò anc davert igls igls. Ah, co è chèl carstgang nia a mè cunter viglia? Chègl sa ia propa betg deir — tge tgi èl ò adegna cun la donna Elisabeth? Navot è dretg, antschev' èlla tge tgi ella viglia. — A mè para tgi cò dèta en' èda ensatge e chègl ensatge bi. Antant aber, chel tgi fo ad èlla

ensatge, a chël seia Dia grazious, chël vign a sacorscher tgi la mia scoua ò er en mona (smanatscha), chël vign a catar chint, cura tgi igl tgea igl dola, ia samposs perchegl betg. Angal schi ia pudèss discorer en'eda cun igl castelan, chël pudèss alloura amprender a canoscher mè; a chël less ia liger igls levits, tg' el vess avonda per tot la sia vetta.

6. Scena.

Wiborad. Igl castelan zapa se.

Castelan: Vèz ossa fito?

Wiborad (surstada, ma seancoraschèscha dalunga): Ah, ossa igl amprem stoia far giu igl pulver.

Castelan: Ia manètg cun igl voss murmagnear.

Wiborad: O Dia, cò niss' ia mai fitada, prinzipalmaintg cura tgi stractescha da vous.

Castelan: Scheia? ma ossa va ia santia avonda.

Wiborad: O anc gliunsch betg.

Castelan (gritinto): Lèz tascheir? Ossa vign ia a ruschanar.

Wiborad (scoua indiferent): Scu plai.

Castelan: Saptges, loscha femna, ossa sung' ia signour sen igl casti de Wart.

Wiborad: Alloura vainsa nous fatg ena bun' aquista.

Castelan: Tge schèz vous?

Wiborad: Ia dei, tgi nous vegian fatg ena bun' aquista.

Castelan: Ia va schon antaletg.

Wiborad: Partge dumandèz damai?

Castelan: Malparderta parsunga, ia az lasch pender.

Wiborad (scoua fleissa): Ossa va' ia betg peda.

Castelan: Nous lagn schon catar peda — vous ischas l' amprema ainten igl casti, tgi vign a santeir igl mies pugn.

Wiborad: Pratend betg.

Castelan: Perchegl niz betg dumandada.

Wiborad: Igl pi pardèrt ègl, tgi nous ans dumondan betg or legn loter — —

Castelan: Malvuglida parsunga! Ia az lartg giu en per.

Wiborad: Et ia az lartg cun la scoua en per anse — —

Castelan: Tge è chegl? Saia betg neir fito cun vous?

Wiborad (scoua fleissa): Gea angal schi ia pudess fitar. Tge tgi vous stuvèz gist essar nia co?

Castelan (rabgious): Miserabel! — Chègl mareta la mort.

Wiborad (scoua anfignan sot igls peis digl Castelan): Gè davent aschiglio az scoua giuador.

Castelan: Chègl am fo neir orða sèn, tgi sung'ia bagn?

Wiborad: Igl castelan. Davènt da co az deia.

Castelan: Zafarmost! Ensatge uscheia am egl anc mai capito.

Wiborad: Schi vignigl tar vous mai scuvo?

Castelan: Schon bung; nous niron schon anc ansemen.

Wiborad: Signour castelan spagnè la fadeia! Ossa gè enzacuras ord' igls peis (scoua sot igls peis).

Castelan: Ossa niz prèst a marschar. Oravant aber anc ena dumonda, mia davosa. Noua ènigl las clavs digl secretari d' Elisabeth?

Wiborad: Ia sa betg.

Castelan: Tge schèz?

Wiborad: Schi tadlè pi bagn.

Castelan: Las clavs deia ia.

Wiborad: Nign rumansch. (Scoua spert.)

Castelan (vign stagn cunter Wiborad): Tge?

Wiborad: Ia dei nign rumansch.

Castelan (rei per forsa): Ha! Chègl è mengia bler.

Wiborad: Pò schòn essar.

Castelan: Saperlott, ossa èl or igl spass (teira or la spada).

Wiborad (tigna cunter la scoua): Angal tscha-chi! Saturpagèz betg, en cavalier, ancunter ena femnetta, tge barvogna, ena spada cunter ena scoua!

Castelan (mèta la spada ainten la tascha): Gea veiramaintg ha! Schi vous fissas angal en om!

Wiborad: E vous ena femna.

Castelan: Nous vagn fito or; chègl tgi dèscha betg a mè, niro a dèscher agls mies famegls. An en' oura niz a schear an la tor digl mies casti; lò pudèz alloura scadanar las cadagnas a voss chint sen bung saveir (vo giu spert).

7. Scena.

*Wiborad sulètta, vurdont siva igl castelan, tignont
la scoua parageda.*

Wiborad: Faschè tgi vignas davènt e gè noua tgi igl pever

crescha. Varda, varda! Chèl crèi gist tg' ins lascha spotager. O chegl canosch' ia betg — aber ossa egl noma a scuvar ansemen. Chel cherli am ò tot fatg neir fora (scoua spert, anetgamaintg stat ella partertgont, pusada sen la scoua). Tge tgi dat schiglio er. Las clavs digl secretari della signoura grova vot èl veir, chèl garmadi carstgang. Na — ena tgosa cumpogna ans ogl igls deis de sia vetta anc mai santia. Schi anavant dei' ia: Schi davainta ensatge digl mal cun la signoura grova Elisabeth, schi am metta ia an mèaz, ed alloura so igl castelan saglir or della pèl da sèn e rabgia; chègl vartèsch' ia betg (Elisabeth varda aint det isch) e schi els catschan Elisabeth davent digl casti, schi patta lò la mia scoua, e vign cun èlla an la misergia. Aber bung Dia, ia dastg betg partertger londarve, la povra signoura grova; co rompigl a mè igl cor de dolour. (Bragia, tignont igl scu-sal davant la fatscha.)

8. Scena.

Wiborad. Elisabeth zapa se, e posa igl mang sen
igl givi a Wiborad.

Elisabeth: Tge az manchigl, Wiborad, pertge uscheia troula?

Wiborad: Ah! La signoura Grova. —

Elisabeth: Tge vèz damai? Vous perfign bargiz? Bagn per l' ampren' èda siva tgi vous ischas ainten igl casti de Wart?

Wiborad: O na! Signoura grova; an igl davos taimp è ainten igls mies igls fitg savens ia suror, ed a mè stransch' igl cor, schi savèns scu ia vei la signoura grova.

Elisabeth: Per mè damai? Bargiz vous perveia da me? O partge damai chègl, mia buna Wiborad?

Wiborad: La signoura grova secata an mèaz fitg schlèta gliout, ed ella sò da tot chègl navot.

Elisabeth: Ma, Wiborad, tge sògl daventar cun nous? Tgi sò a nous leir digl mal? E schi niss er ad esser — nous ischan ainten igls mangs da Dia.

Wiborad: Gea — er igl salvader è tras noscha gliout nia anguto ved la crousch. (I petga.)

Elisabeth: Tedla, i petga. Ia sa schon, igls povers vignan a neir, ia va igls pusto cò sen chell' oura. Vò or, Wiborad, e lascha neir aint els. I vignan a veir fom.

Wiborad (zapont giu, seferma puspè): Signoura grova, a mè displai fitg, tgi nous vagn betg pudia discorer or tras; igl castelan — signoura grova.

Elisabeth: Ossa gea! Igl castelan ò savèns schlèts stretgs, tuteгна para èl a me ple criev, tgi nosch.

Wiborad: O la mia tgera signoura grova! Chègl è tot en oter carstgang. (I petga puspè.)

Elisabeth: Santa Wiborad! I petga schon puspè. Laschagn pussar la tgosà. Dia sò bagn tge tgi vign a daventar cun nous. Vò e lascha neir aint tar mè igls povers. (Wiborad zapa giu.)

9. Scena.

Elisabeth sulètta.

Elisabeth (vurdont siva Wiborad): Ena fidevla olma! Chèlla è bagn mèngia bunga cun mè. Tot la gliout sen igl casti de Wart en cun mè bungs. Wiborad az figurescha la tgosà mengia critica. Prubabel ò èlla survagnia ena capelada digl castelan. Ella è en cal gedas en po mengia anètga; tuteгна ò èlla en famous cor. Ia deplorèsch la buna femna, tgi èlla seangoschèscha perveia de mè, sainza muteiv. (Tai e partratga en'urela.) Veira-maintg ensatge rar am crodigl se er a mè, tgi antupava òz Hadwig, la cameriera de mia buna seira, cun igls carlaints, e cura tgi ella passava dalos mè or, antschaveva èlla puspè a bargir, — e Sophia salidava mè — schi ia am ragord anandretg, òz totade betg. Gea — gea, chègl am croda se ossa er a mè. (Pertratga en'urela.) Glè forsa davento ensatge schlèt cun igl mies tger consort an tera sontga, tgi votan betg deir a mè. — Na —, chègl pò er betg esser: igl castelan rei e canta oz gio totade. Seigl scu tgi viglia, sen mè ò forsa tot chègl betg la minima relaziung, et alla finala sung'ia adegna sot la protecziung da Dia. (I petga puspè.) I petga schon per la tèrza gèda. Gea, gea, els duessan neir igls mies povers. Schi dei scu ia pòss, vigl'ia gugènt parteir igl mies pang cun èls (clom'or): Ni angal aint, ia sung parageda.

10. Scena.

Elisabeth. *Bertha* vign aint cun en canaster, suandada da *Gertrud*, *Adelinde*, *Liebwarta*, *Gerlinde*, ed otras povras femnas ed unfants.

Bertha: Signoura grova! Co va ia igl canaster cun pang e fretgs.

Elisabeth: Scheia, schon dretg, dò a mè el, ia vi mèz sur-piglier la partziung (pegliã ilg canaster). Schi dei scu ia va en-satge, vigl'ia gügent parteir cun vous; ni angal aint tots.

Tots povers (vignan aint dedisch): Seias salidada signoura grova, — seias salidada.

Elisabeth: Seias salidos, igls mias unfants, seias salidos; cu vogl cun vous, donna Gertrud? Vous ischas stada dei mal-sanga.

Gertrud (bitschont igl mang d' Elisabeth): Gea, signoura grova, reumatismus, en sgarscheval reumatismus ègl sto. Ia va cartia, tgi reiva betg se digl mot digl casti. La mia tgoma dretga gida navot ple.

Elisabeth: Angal pazentzga, donna Gertrud, i vign schon a neir migler, piglè chèl toc pang, pertge er la fom fo mal.

Gertrud: Gea signoura grova, fo mal, fo mal! Ia va òz anc gia nign damagler. Tge digl mal vainsa nous fatg, tgi Nussigner ans strufegia chèst ònn cun en tal fomaz?

Elisabeth: Igl Signer vaseta chèls tgi èl ò gügent, statigl ainten la sontga scritgira. Betg az mirchite, i vign tot az midar an bagn. Gè an cuschigna digl casti e faschè dar ena soppa tgoda. Angal schè, tgi la signoura grova vegia cumando.

Gertrud (bitsch' igl mang d' Elisabeth): Paia Dia mella gedas, paia Dia — paia Dia! (Zapa giu.)

Elisabeth: E cu vogl cun vous, donna Adelinde?

Adelinde: Angraztg per la dumonda; signoura grova, cun mè vògl ossa migler, ma igl mies om schea per mureir.

Elisabeth: Povra femna, ia deploresch vous de tot cor, tge deial igl docter?

Adelinde: Ah' signoura Grova! Nous pudagn betg clamar igl docter, nous ischan mengia povers.

Elisabeth (pegl' or ena muneida): Cò, piglè chèl daner e procurè per igl voss om, chegl tgi manca vigna schon ia a paier. Co vèz per vous en tochet pang. E te Bertha dò alla dona chèl toc salvaschigna, tgi sacata an tgiminada, chèl duessas vous Adelinde preparar per igl voss om malsang.

Adelinde (bitsch' igl mang d' Elisabeth): Signoura grova, igl Signer vign a remunerar, ia ed igl mies om lagn gügent ruier per vous. (Zapa anavos.)

Elisabeth: Faschè chègl, vous savèz navot far migler. — E tge ègl cun vous, donna Liebwarta? Vous lèz bagn er en toc

pang? — A mè para tgi chella povra donna seia anc adegna mèz metta, vo Bertha e raschung a te cun ella.

Bertha (dei dadot aint per en' ureglia): Donna Liebwarta?

Liebwarta: Tge alloura?

Bertha: Cu tgi geia cun vous, dumonda la signoura grova.

Liebwarta: Gea jer —

Bertha: Vous vèz betg antaletg me.

Liebwarta: Vi schon drizar or.

Bertha: Aber donna Liebwarta, vous santiz navot ple!

Liebwarta: Na — ia va navot ple.

Elisabeth: Peglia e mossa en tochèt pang (Bertha dat igl pang).

Liebwarta: Gea, fom vaia.

Bertha (mossa de bitschier igl mang della signoura grova).

Liebwarta (bitsch' igl mang d' Elisabeth): Paia Dia — paia Dia — paia Dia!

Elisabeth: Dia az benedescha, donna Liebwarta! Vò Bertha, procurescha alla povra donna en vistgia tgod, tgi nous vagn gio schon paragea per igls povers. Te sast schon, noua tgi chèl sacata.

Bertha: An vossa stgaffa, signoura grova, u betg?

Elisabeth: Gea (Bertha zapa giu) Ossa, donna Gerlinde, er vous cò? Vous ischias tot troula? Tge ègl cun vous?

Gerlinde: Ia va sasemgia chesta notg, tgi la signoura grova vegia stuvia eir davent digl casti et alloura va ia bargia, tgi igls igls am ardan anc oz.

Elisabeth: O buna donna, chègl è tutegna angal sto en sema; vous pudèz perchegl essar da buna viglia, ia sung anc adegna scu avant sen igl mies casti.

Gerlinde: Schon bung, schi stat uscheia. Nussigner vign a dar.

Elisabeth: Vous vèz anc survagnia navot; piglè er vous en tochet pang, aber betg maglè mengia tard, aschiglio sasimgèz puspe teribel.

Gerlinde: Paia Dia mellas gedas! Ia vi schon vurdar, tgi masemgia en' otr' eda ensatge pi scort.

11. Scena.

Chèls d' avant. Martha vign.

Elisabeth: Oho, tgi reivigl co? Chègl è gio bagn donna Martha?

Martha (ramplunga nò et aint tussont): Chègl è ena misergia. (Tossa.) Nign flo ple, chègl è ena misergia. Igl mot digl casti — halt nign flo — (tossa). Cun mè vogl alla fegn, — total nign flo. (Tossa.)

Elisabeth: Oi Oi, donna Martha, angal pazentzga e laschè taimp, vous niz schon anc miglra.

Martha (tossa): Gea, Gea, — ia va mianc flo per en rap ple. I manca ainten igl lev, ia sa schon chègl. (Tossa.)

Elisabeth: O, schi pussè en po, setschantè cò.

Martha (setschainta): Cun sia lubenscha (tossa). Igl aton vign bagn am piglier davènt. Alla lunga vogl betg uscheia (tossa) — i so betg eir uscheia, unpussebel (tossa).

Elisabeth: Donna Martha, scu tgi plai a Dia! Cura tgi el cloma nous, ischans parageas ded eir — u betg?

Martha (tossa): Scu tgi Dia vot, segl mond è er betg tot bung, an tschiel fissigl igl migler. Lo vigna tutegna betg a stuveir tusseir ple (tossa).

Elisabeth: Igl tschiel vign ans deliberar da tots mals, tgi nous purtagn cò sen tera cun pazentzga e per carèza encunter Dia. Ossa piglè igl voss toc pang, vous niz franc a veir fom.

Martha: Gea, fom vaia schon, aber nign flo ed adegna tusseir (tossa).

12. Scena.

Chèls d' avant. En pot vign se an prescha.

Pot: Signoura Grova, per l'amour da Dia! La donna Wiborad vign messa an cadagnas e manada giu ainten la tor digl casti. Ella cloma vous an agid.

Elisabeth: Sontgissim Dia, tge ègl bagn chègl? La mia Wiborad an cadagnas? Mia fidevla Wiborad! Unfants, cò sto ia eir an agid. Spitgè en mument, schi turn aber betg dalunga, schi az lontanè da cò chietamaintg. La povra Wiborad! Tge tgi dat schiglio? (Elisabeth e pot von giu.)

13. Scena

Chèls d' avant sainza Elisabeth.

Tots: Donna Wiborad an cadagnas! La povra donna Wiborad!

Liebwarta: Tge datigl pomai er?

Tots: Donna Wiborad vign patada ainten la tor digl casti.

Liebwarta: Glèn chigiù n vischnanca.

Gertrud: Ella sainta betg, èlla è ventirevla, tgi ella sainta navot da tot chègl. Gea, Gea! ruschano vignigl, tgi signoura Sophia less cun totta forsa, veir davènt la bunga signoura Grova ed er uscheia igl castelan, e tgi, tgi ò gugent Elisabeth, vign ossa a sacorscher.

14. Scena.

Chels d' avant. Sophia zapa se.

Sophia: Oho! Tge vei' ia chi? Gl'è tutegna veir — na chègl è sober! L'antira stirpa è rimnada anseman cò an igl casti. Chègl è tutegna mengia bler. Angal spetga, Elisabeth, chègl so schon anc neir gido. Tge faschèz cò? Miserabla tar-cotamainta!

Tots: La signoura Elisabeth ò do pang a nous.

Sophia: Schon dretg! Nous vagn nussez prest navot da magler. Az piglè giuador immediat! ratituglia da nigna valeta, — aschiglio az lascha patar tots an cadagnas. Marsch, davent! Az deia.

Gertrud: Signoura Sophia! Angal tgi Dia n' az strufegia betg.

Sophia: Tge? Anc dar ancunter? Chègl cala schon se. Davent immediat, — oder tgi ia catsch igls tgangs digl casti sen vusoters. Antaletg?

Gertrud: Ni, giagn, nous lagn eir tar Elisabeth.

Sophia: Tge tar Elisabeth? Lèza sto prest eir sèz spluntont.

Tots: Schi gainsa er nous cun Elisabeth.

Sophia: Ha! Chègl vign adegna pi bi, er chels von cun Elisabeth. Schi gè tots cun ella, tants scu lèz, Pudèz alloura tots mureir della fom cun èlla.

(Tots igls povers von giu anfign tar Liebwarta, chella stat eira vurdont adot.)

15. Scena.

Sophia e Liebwarta.

Sophia: Tge stèz vous cò suletta?

Liebwarta: Ia compr navot.

Sophia: Tge ò chegl da muntar? A mè para, tgi seias en po fora?

Liebwarta: Ia sa betg noua.

Sophia (tgapa per en bratsch a Liebwarta): Faschè, tgi vignas davent.

Liebwarta: Ia dei ad Elisabeth.

Sophia: Gea, gea, angal schè; vous vèz er basigns. Marsch, davent! (Liebwarta vo giu.)

16. Scena.

Sophia sulètta.

Sophia: Chègl è mèngia bler! Glè tutegna veir, chègl tgi ia va santia. Ossa tgapescha, pertge tgi glè prest svido or la tgesa. Na! Chègl sto neir otra veisa.

17. Scena.

Sophia. Igl castelan zapa se.

Sophia: Vous niz gist drètg. Vèz antupo chèlla sbiraglia?

Castelan: Gea, nobla signoura! Ia va do a mintgigna da chellas femnas eгна digl gòp giu — chellas òn az piglia davent.

Sophia: Chègl è sto drètg. Ossa pudèz veir vussèz, co tgi stat anturn nous. Ossa ischas bagn franc — uscheia duessigl aber betg cuzar en de ple. Elisabeth sto metter la sia carunga avant igls mies peis — cun igl nom digl imperatour vigl' ia la tamentar. I gida nign oter metel cò — davent sto ella, davent or digl paeis. (Confidenzialmaintg.) Signour castelan! Tgapiz bagn mè? Igl mument è ossa favorevel, per gudagner igl reginavel an noss mangs. Igl plan è schon stibgià, tutegna vess' ia basigns d' en fidevel gidanter; sa ia ma lascher sen vous?

Castelan (riont): Chègl sanclei. — Ia niro alloura bagn er a catar igl mies chint?

Sophia: An mintga cass duessas vous neir an voss fatg; aber ossa avonda della tgosa. Chègl tgi ia leva saveir, sa' ia ossa. An en' oura niz tar mè, ossa va ia prescha. Sen bung saveir! (Vo giu.)

18. Scena.

Igl castelan sulet.

Castelan: Schon dretg! Ensatge uscheia ans saintigl gudent; — scu para antschevigl per mè pir ossa la veta plaschevla. Ins vign sèz signour, ins fo tge tgi plai, ins maglia, beva e veiva uscheia d'en de sen loter. Ha — chègl è stupent!

(Rei e canta da bung humor.)

Canzung digl castelan.

1.

Ja sung, ia sung, ia sa betg tge
tra la la, tra la la
ia sa, ia sa, betg tge leir ple
tra la la, la la.

2.

Signour anve, signour annò
Oss tot tg'am titulescha cò.

3.

Poss legher esser e restar
dasper en bèl e bung giantar.

(Tar mintga strofa, tra la la etc. scu l'amprema.)

4.

Ja vi far diever digl bung vegn
da co danve er digl pi fegn.

5.

Ja sa er anc cun grond plascheir
la bursa gronda amplaneir.

6.

E chèl tgi oss, rest anc stino
vign an perschung ancadano.

* * *

III. Act.

1. Scena.

Igl zimmer d' Elisabeth sen igl casti de Wart.

Elisabeth: Nign co ainten chels salvs — nign? Sa ia esser en' ourèta suletta cò an mia dolour? Gea, ia angraztg a tè, igl mies Dia, ia sa chègl, ia sung suletta. Angal Te ist pardetga de mia dolour, la cala s-chitscha igl mies cor. — Ah! Noua enigl sgulos igls bels deis de mia giuventedna, igls cals ia va survivia an mia patria, an la gliunschanta Ungareia, — chèls bels deis er, tgi en passos cò a Sachsen an beadenscha, noua ia va cato igl cor, igl cal bateva an igl brost digl mies consort schi amorevel per mè. Co masemgia ia anc ossa schi savènz da chellas sontgas ouras, tgi igl mies consort ed ia passantavan an schanuglias an profunda oraziung an la tgaplota digl casti, angraz-

tgont a Dia per nossa ventirevlatat. Ed or agl liber, cura tgi nous spassagevan sen igl taragn da Dia, cant legrevel bateva igl cor, cu pitgivigl sen igl brost! — La clarezia digl sulegl della dumang terglischiva sur igls colms de Sachsen, igls utschelets ainten l'aria laschevan santeir las sias doltschas melodias, la funtanga ainten igl pro ramurava schi mievel, e verdas tschemas d'pegn tarmetevan igls sies saleids matutins ot cunter tschiel!

O chègl era bels deis — doltsch' semas — ed ossa enigl stulias, — stulias an parpeten! Davent da mè, an tera sontga, az tirava igl mies consort, ed ia restava troula cò anavos; igl mies confiart era suletamaintg Dia, e digls carstgangs angal igls povers de chest paeis, digls cals ia niva perfign nomnada mamma. — Gea ia sung suletta — mai aber scu ossa cumpariva la retratgadat a mè schi troula. Tge va ia pomai falo, tgi ella, mia buna seira, ò tgisò mè tar igl imperatour ed ò smanatschea a mè, tgi ia stoptga bandunar igl mies paeis, — gèa davent an povradat? O igl mies consort! O niss da tschiel tarmess en anghel scu pot tar tè an la iontanada tera, igl cal sclariss se a tè mia misergia — aber ah! Te scheas forsa schon da dei sen igl tgod savlung avant Jerusalem, mazo d'ena spada paianga — e tgi so? — I vign forsa mianc cuia a te ena fossa scu li de repos. — O, nous povers! Te sast betg gidar mè, ed ia pòss betg gidar tè. — Ah! O gida mè, te misericordevel Dia, gida er igl mies tger consort, igl cal batta giò per tè, e lascha turnar el en'eda anavos, schi vignigl az luiar puspè tot an bagn. Gea, gea, ia spèr, tgi èl turna puspè igl mies consort, ed alloura vign èl ad essar igl mies darscheder, èl vign betg a condemnar Elisabeth. Sophia, la seira, è schi criva, schi rigurosa cun mè, ed ia va tutegna fatg ad èlla navot digl mal. Ella hassegia mè, e so betg tgi ia carèz èlla da tot cor, scu ia carèz tots carstgangs, perfign igl castelan, tgi ò òz spotagea mè; spotagea, sainza tgi ia vegia fatg ad èl ensatge digl mal. — O, savèss' ia gio, tge tgi ia va falo, ia niss gugent a manriclar, dumondar pardung e mai ple falar.

Totsavent Dia! Lascha giò planscher tar te cun larmas mia dolour de cor, schi vignigl a mè pi lev, pertge ia experimentesch ossa la verdat digl proverbi, tgi dei:

Dolour tg' an larmas betg po sasvidar,
Uscheia pousch' igl cor, tg' èl sto slupar!

2. Scena.

Elisabeth. *Sophia* zapa se, ella varda sen *Elisabeth*
nonobservada da chella.

Sophia: Elisabeth!

Elisabeth (vurdont anturn): Tgi cloma? La signoura seira!

Sophia: Ia az cat co tot suleta —.

Elisabeth: Gea tot suleta, ia tschertg retratgadat.

Sophia: Retratgadat? Pertge damai chègl? Schi glè lubia de saveir.

Elisabeth: Vous dastgèz chègl; igl cor digl carstgang desiderescha an sia veta er en cal mument da pos.

Sophia: Parfign noschs carstgangs vignan bagn savens scatscheas an retratgadat.

Elisabeth: Noschs carstgangs! Sung' ia damai noscha?

Sophia: Gist tot sober, scu vous lèz far creir, è igl voss cor strouschamaintg.

Elisabeth: Chègl so Dia sulèt, èl examinescha igls noss cors e vign ad essar darscheder per mè, scu per tots carstgangs.

Sophia: Er igl mond risegia aber de giuditgir vous.

Elisabeth: Igl mond? Ah — gea, alloura statigl veiramaintg mal cun mè; èl hassegia igl bung e vign ad hassager an perpeten.

Sophia: Igl bung? Numnèz vous chègl bung, dar davent chègl tgi apartigna a nous a ratituglia laschanteiva. Tschertg' ins uscheia de az spindrar della mort an igl mument de fomaz?

Elisabeth: La fom fò betg manc mal agl pover, tgi agl retg.

Sophia: Schi cartèz veiramaintg betg — tschorventada — tgi er nous pudessan en' eda mureir della fom?

Elisabeth: Na, franc betg; partge Dia bandunga betg igls sies, tgi òn ferma confidenza sen èl.

Sophia: Mo bagn, schi vous lèz betg suandar, vigl' ia az sforzar tar obadenscha. Co, ligè chel decret, tgi sia maiestad ò scretg cun agen mang ed è affirmo antras igl sagial digl imperatour; piglè e ligè, oder vèz pi gugent, tgi la scritgira vigna ligida avant a vous?

Elisabeth: Faschè tge tgi vous lèz; igl pled digl imperatour, digl mies signour, vign adegna ad esser valevel, tant sco vo tiers a mè.

Sophia: Mo bagn, schi vign'ia a liger avant a vous igl ot decret.

Elisabeth: Faschè chegl; ia sung prompta, er sen igl pi serious.

Sophia (ligia): Nous, digl reginavel Tudestg-Roman de Friederich, tras la grazia da Dia regenters, porschagn a vous igl saleid imperial e comunitgagn, rencunaschont las denunzias della tera de Sachsen, la sequenta gista e vlevla santentzga, affir-
mada tras igl sagial e sotascriziung digl imperatour.

„Elisabeth, a sies taimp regentra e grova da Thüringen, vign sprivada digl sies domini e declarada per indegna della carunga, la cala vign ossa rancunascheida per grazia alla signoura grova mamma Sophia.“

Sen chègl igl consentimaint imperial etc. etc. Cò ligè vussèz la sotascriziung digl imperatour. Ed ossa dèt a mè la carunga!

Elisabeth: La carunga? (Peglia giu la carunga e dat a Sophia) Cò piglè èlla, ia dung gugent — vèss ia anc tschent carungas, pudessas vous veir tottas. Tot chègl è giò angal vanadat, tgi igl mies cor ò mai desidero — Dia sò chegl. Ded oz davent, part'ia cun igl salvader la carunga da spegnas.

Sophia (per sasèz): Chègl vess'ia betg spitgia — (tar Elisabeth) Vasèz aint ossa, co tgi stat anturn vous, et az renconaschèz de veir anfignan ossa malamaintg travaglea?

Elisabeth: Ia sa bagn, tgi a mè toca d'obadeir agl mies imperatour — tutegna az sainta Elisabeth betg colpanta — Dia è mia paretga.

Sophia: Savèz er, tgi tgi ò tgisso vous?

Elisabeth: Chègl niss'ia mai az dumandar. Per mè è avonda, tgi la mia cunsentzga tgisa betg mè.

Sophia: Cartèz vous damai, tgi seia davento ingist cun vous?

Elisabeth: Mo bagn, schi vous lèz er betg creir chègl, a mè paigl tutegna, ia tai e surport tot per amour digl mies Dia. — En'eda vign forsa igl mies consort. —

Sophia: Voss consort? Er lèz ò scatschea e schmaladia vous.

Elisabeth: Mies consort, mè scatschea? Misericordevel Dia! Chègl pò betg esser. (Bragia.)

Sophia: Cartèz damai betg? Cunaschèz chella scritgira?

Elisabeth (Varda sen la scritgira ed az patont an schanuglias):
Sontg Dia! Gida, o gida Te mè! (Suspeira.)

Sophia: Schi vous lèz betg ligier, stuvèz santeir or della
mia bucca la santentzga de condemnaziung.

Elisabeth (Tignont se igls mangs ancunter Sophia): Vegias gra-
zia! — Igl mies pover cor! (Suspeira pi fitg.)

Sophia: Na, vous stuvèz santeir chègl. (Ligia.) Elisabeth, mia
consorta! Cun mang tremblont screiv' ia a tè chestas davosas
lengias, avend te contristo schi fitg igl mies cor. Ah! Ia stò
deir: Ia era anfignan ossa totalmaintg deditgia a tè; ia carezava
tè veiramaintg da cor, — nous vivevan divers onns sot la pro-
tezziung da Dia ventirevels. An tottas burascas ed horibels
privels, agls cals ia era sotapost e stuveva eir ancunter an chestas
starmentousas battaglias, vev' ia angal ena speranza, — ena
doltscha speranza tgi dava a mè curasch e tigniva mè se dretg.
Chègl era, la speranza de veir anc en'èda tè ventirevla — —

Elisabeth: Ah! —

Sophia (ligia anavant): Ma ossa è er chella speranza sva-
neida. An ena tera, la cala te ast mess alla maloura, vigl' ia
mai ple turnar — mai —

Elisabeth: O calè se e piglè erbarm da mè!

Sophia (ligia): Rot è igl mies cor, scrudo è igl curasch,
misergia sainza confiart! Igls deis, tgi restan anc a mè, vigl' ia
veiver an combat e battaglia, anfignan tgi ena spada peanga
penetrescha igl mies cor — igl cal bateva per tè sulètta, — ma
ò batia adumbatten. Forsa — schea ia schon sturnia sen igl
camp, cura tgi te ligias chestas lengias an ricla, gliunsch,
gliunsch davent da tè, noua tgi nign sponda ena larma sen
la mia fossa. Sto bagn Elisabeth, sanreglad digls ties sur-
passamaints — ia pardung a tè, ma tuteгна, vigl' ia mai ple
veir tè — mai! —

Elisabeth: O piglè erbarm da mè, igl mies salvader (su-
speira ded' ot).

Sophia: Ossa savèz vous tot! Bagn mengia tard roclan
vossas larmas. — Vèz vous anc en giavisch?

Elisabeth: Schi vous vèz anc en cor, tgi batta ainten igl
brost, vegias compasiung cun mè povra, e transpurtè mè tar
Rosamunda ainten igl casti Falkenstein.

Bertha (cora aint cun furteгна): O tger Signer! Igl casti Fal-

kenstein arda! Vurdè tge floma cotschna tgi sadolza ancunter tschiel. Rosamunda è crudada digl schlag!

Elisabeth: O veh! Mia tgera Rosamunda (tigna se igls mangs).

Sophia: Avonda! (Tar Elisabeth.) Chègl è igl strof da Dia. Igl tschiel vot betg, tgi vous catas anc confiart ainten la svanteira. Vous ischas colpanta! Vèz ossa anc ena speranza?

Elisabeth: Igl mies consort — la mia inocenza —

(En pot porta ena brev.)

Pot: Signoura Grova! Ena brev ord' tera gliunschanta, en cavalier ò purto ella.

Sophia (vurdont sen la brev): Chègl è malmanevel scretg digl grov digl paeis, oder bagn?

Elisabeth (spèrt sedulzont): Digl mies consort? O vegias compassiung cun mè, dèt a mè ella! (Peglia spèrt la brev or digls mangs da Sophia): Ia vign puspè a veir el. (Derva se la brev): Sanctissim Dia! — el è mort! (Croda an schanuglias): Signer, la tia viglia davainta! — Mort! — (Dat anseman e croda.)

Sophia (seaproximescha spert tar Elisabeth): Agid! Ella vo ve digl mal, — Bertha, Hadwig, Emma, ni spèrt an agid.

Bertha: Igl mies Dia! La signoura grova! (Gida a Sophia.)

(Hadwig ed Emma coran aint.)

Hadwig: Per l' amour da Dia, tge ègl davento!

Sophia: Gidè dabot chi — purtè or ella!

(Dantant tgi tottas en ocupadas cun Elisabeth, croda la tenda.)

IV. Act.

1. Scena.

(Igl got da Thüringen. Taimp sen serar notg, pitschna iluminaziung sen la bühna.)

Elisabeth zapa se cun en canastrèt ainten bratsch.

Elisabeth: Seias salidada, te retratgadat digl got! Porschè a mè amicabel las vossas frastgas, vous verdegiontas plantas. Figlè se er mè scu vossa coleghia, vous abitants de chest got — ia sung ossa scu vusoters — sainza tetg, ed abitesch sot tschiel aviart. — Stèt bagn, vous carstgangs or ainten igl mond, tgi vèz uscheia hassagea e persequito mè. Elisabeth vign betg ad

essar pi dei igl voss tormaint. Sto bagn, te solitaria tgombretta ainten igl mies casti, noua ia viveva divers onns an doltscha beadenscha. — Er a tè, igl mies adia, o sontga tgaplota! O cant savènz catav'ia confirt ainten igl ties intern, sametont lò an schanuglias avant igl salvader, o cant ampernevel era igl tung dell'orgla, igl cal resunava uscheia festiv e carin. — — Gea, stèt an perpeten bagn, tots vous solitaris plazèts, igls cals ia schi legher ocupava, stèt bagn, ia n'az vei betg ple, — an perpeten mai. — O mievel vent! Porta te anc igl mies saleid an la lontanada tera e bragia daspera la fossa digl mies consort; porta lò igl mies davos saleid e dei ad el, tgi ia vigna prest a suandar el lò, noua tgi vign spons nignas larmas ple. Gea! — Varda no e giu sen mè, te, schon an cumpagneia digls bijas. Tras angionamaint ast mè en'eda scatschea, ma ossa dubiteschas te franc betg ple dell'inocenzia de tia consorta. Porscha nò digl reginavel digls bijas a mè igl ties mang e teira se ed or mè tar tè, tgi ia gio an perpeten carezèsch. Lascha parteir mè cun tè la doltschezza digls plascheirs celestials. — Ah, te saintas betg mè, tot tai anturn mè, an profond silenzi schea igl got. Igl de ò az rendia, mellas steilas compareschan ved igl firmamaint e targlischan tras la romma dellas plantas, scu mievels e tgers igls ded anghels. A mè para scu schi clamessan or ainten igl mond: Bung repos! Bung repos! Angal a mè sulètta aber betg, — la bandunada, — angal a mè sulètta vign betg cuia repos. — (Resta ensatge muments an sasèz quieta, i sunga igl senset digl casti de Wart.) Tge ègl chègl? O tge mievel e carin tung, tgi chègl è — glè igl senset digl Ave, tgi cloma anc siva mè igl pietous saleid digl adia! — Ja vi ossa orar, ia vi tarmeter igl mies saleid alla sontgissima purschela (observa en maletg da Maria dasper ena planta). Cò igl ties malètg Maria? O confiert! O plascheir! Cò vigl'ia star an schanuglias ed orar.

(Stat an schanuglias e canta):

Canzung.

1.

O Maria, te regina,
O Maria, mies confort
Mies refugi ist adegna,
Te dirigia mia sort.

2.

Steila clera della mar,
Oss mamèz ia dung a tè:
E da cor vi tè amar,
O Maria spendra mè!

3.

O cant grond è mies basins
De recorrer oz tar tè,
Volva no ties igls carins
O Maria salva mè! (M. S.)

(Resta en' urela taschent, funsada an oraziung, alloura sadulzont):

Schvania è igl davos tung digl senset, igl cal admoniva mè tar l' oraziung e desdava consolaziung an igl mies cor. Ia sung ossa ressignida. A tè, o sontga spusa celestia, racumond' ia igl mies piteir e tot chègl tgi ia va e sung. Ia vi ossa surdar a tè tots igls mies ornamaints. Els daschevan en' èda per mè, scu prinzessa, ma ossa scu povra bandunada poss' ia tgunsch am sprivar de chels. Igl ampren chèsts braschlets ded' or, ia dung ve chels da buna viglia. Els èn nign ornamaint per mangs, igls cals an la pi gronda misergia sedolzan tar oraziung (posa giu chels avant igl maletg). Ed er chests anèlets cò, terglischonts da preziosas pedras, vigl' ia schintgigir a tè, o sontga purschèla, o gugent schintgegia ia a tè (dat ve igls anèls — retignont egn anavos):

Angal chèst, o carin anèlet!
Sen gl' altar nivas mess an mies dèt.
Te sulèt a mè anc rèstas ossa,
Cumpagner te stost me an la fossa. —

Ossa gea — er chesta cadagna d' or, ia la mètt cò, ella descha betg per mè, tgi am smanatschevan d' ancadanar cun cadagnas da fer (metta giu la cadagna). Da codanve duess pendar ena corda d' paternos ainten igl mies culez, glèz stat a mè migler. — Ed ossa schintgegia ia mamèz a tè totalmaintg scu ia sung, o carina mamma digl tschiel. O peglia se mè scu ties unfant! (Tai ena urèla seanschanugliont avant igl malètg, alloura sedulzont): Ia am resaint spossada. Igls mies igls votan saserar tar en sean. Co damai, gist sen chel plazèt viglia ia ruasar. Ma tge va ia ampurmess? Partge va ia purto cò chest canasterèt? Ia va gio anc igl davos mument an igl mies casti amplania chel cun pang. — Ia va detg agls povers, tgi els duessan sen serar notg az redunar cò sen chest our digl got, per tgi ia possa par-teir cun els la davosa butgeda. La fom scursanescha schiglio la veia, ma tgi sò, noua tgi chels statan, tgi reivan schi tard? (Varda anturn e tedla.) I vignan anc navot; ia vi damai pussar

co en po e spitgier els (setschainta). Ia macorsch, tgi las mias forsas schvaneschan. Vèa, doltscha sean, laschat giu sen igls stanchels igls. Sèra mè ainten la tia mievla bratscha, sontga purschèla, igl mies sontg anghel pertgirader, a vous racumond' ia la mia olma ed igl mies corp. (Dorma.)

2. Scena.

(En anghel comparèscha, vo levet dasper Elisabeth, banadescha chèlla, dat ad ella en bitsch sen igl front, fo l'anzagna della s. Crousch sur igl canaster, ed az lontanéscha an silenzi. Duront chesta scena ans duessigl santeir ena leva musica.)

3. Scena.

(Elisabeth. Las povras femnas vignan. Gertrud tgi reiva igl ampren mossa anavos allas otras ded' essar chietas, metont en det cunter la bucca e giont sen igls piz digls calzers vignan ellas pi manevel.)

Gertrud (schont da bass): Ella dorma.

Tottas (da bass): Ella dorma.

Gertrud: Nous lagn spitgier anfign tgi ella sadesda da sasèz. Vurdè angal, ella sesa cò uscheia spossada. O Dia! Schi nous perdagn chella buna signoura, la nossa mamma, cu vignigl alloura ad eir cun nous? (Totts statan en' urela taschont e troula anturn la dormentada.)

4. Scena.

Chèls d' avant. Igl castelan vign.

Castelan: Tung e tgamètq sur de vusoters! Damai cò az cata. Tge ò chègl da muntar? (Observont Elisabeth) Tge, 'er ella cò?

Gertrud: Per l' amour de Dia, seias misericordevel.

Elisabeth (sadesdont): Tge ègl damai?

Castelan: Tge tgi dat? Chègl niz a veir dalunga. Vous savèz bagn, tge tgi ia va a vous angiro — bagn damai duess igl mies angiramaint sacomplaneir.

Elisabeth: Tge sung' ia a vous colpanta?

Castelan: Nigna dumonda, — vous ischas la mia sclava. La neira tor, anturn la cala igls corvs gireschan, la parschung, noua zerps ed igls pi snuevels monstrums èn da tgesa, noua

rigia parpetna stgiradetna, nign radi digl suleagl penetrescha, chella duess èsser igl voss futur asyl. Ossa savèz tge tgi dat, damai tscha chi — cun mè!

(Vot tgapar Elisabeth.)

(Totts povers az postan anturn Elisabeth per impideir chègl.)

Tots povers: Vegias grazia, piglè nous parschuniers.

Elisabeth: O saregordè ved' igls voss unfants.

Castelan (tar igls povers): Vous vèz de tascheir, oder tgi ia az sturnèsch tots segl mument. Oder schi vèz forsa pi gugènt — igl casti de Wart ò anc parschungs avonda per tots vusoters.

Tots povers: Nous murign cun Elisabeth.

Elisabeth: O laschè mureir mè sulètta per tots! Ia tèm betg la mort, chèlla spendra gio mè digl mies piteir.

Tots povers: Na! Vous duessas betg mureir!

Castelan: Taschè az deia, oder tgi ia vi az mussar a tascheir — malnizevla tarcotamainta! (Tar Elisabeth): Tge vèz vous co ainten igl voss canaster? Ia vi saveir. Patartge aber bagn: Schi ia cat er angal en sulèt toc pang ainten igl canaster, vous ischas alloura pèrsa. Vous cunaschèz gio igl mies angiramaint. Tge vèz vous damai cò?

Elisabeth: Veiramaintg, a vous debitesch' ia nigna vandetga.

Castelan: Tge vèz vous co, dumond' ia per la davosa geda. Vous anganèz betg mè, ia va via — vous piglivas pang anc igl davos mument, cura tgi vous bandunavas igl voss casti — nonditgont igl scumond tgi ia veva do, e chegl anc cunter rigorous strof e sen cumond da signoura Sophia.

Tots povers: Grazia! Grazia cun Elisabeth.

Elisabeth: Seias ruassevels!

Castelan: Navot! Navot! Nigna grazia ple. Ia sung franc avonda della tgosa. Schi glè betg pang ainten chèl canaster, vigl' ia crudar giu cò mort. Damai laschè vurdar!

(Vo cunter Elisabeth, sdrappa davent igl canaster e volva chèl sot-sour ot sur igl tgea ed an igl mument tgi el volva anturn igl canaster, crodan or da chel florentas rosas. I tgamegia e tunga. Igl castelan croda mort per tera, clamont): Sontg Dia!

Elisabeth (lavont an peis cun furtegn): Dia seia ad el grazious.

Tots povers: El mora! El mora!

Elisabeth: Gidè èl, clamè per agid.

Castelan: Remuneraziung — Igl unfiern — Gidè mè!

Elisabeth (az mèta an schanuglias d'ena vart digl castelan e fo an angoscha ferventa oraziung): O Signer, betg lascha eir a pèrder la sia olma, la cala te ast spindro, spondent igl ties sanc prezious ved la crousch. O tedla chèst' oraziung e tarmetta confiart agl moribunt sen la sia davosa oura.

5. Scena.

Chèls d' avant. Igl Eremit zapa se.

Eremit: Tgi disturbescha schi tard igl mies pos? — *Elisabeth*!

Elisabeth: O per l' amour da Dia, piglè erbarm digl pover moribunt, igl mies castelan.

Eremit (az mètta an schanuglias dasper igl castelan): Igl voss castelan? Cata ia alla fegn en tal, tgi Dia sèz giuditgescha.

Elisabeth: Ah, venerabel bab, confortè el!

Castelan: Elisabeth!

Eremit: El cloma vous.

Elisabeth (tar igl castelan): Co sung' ia, cunaschèz mè?

Castelan: Pardung!

Elisabeth: O ia pardung a vous tot, schi franc scu Dia vign en'èda a pardunar er a mè. Darvi igl voss cor, schi vous pudèz anc.

Castelan: Voss consort —

Elisabeth: Igl mies consort? Ia suplitgesch vous, o ruschanè!

Castelan: El veiva —

Elisabeth: El veiva? Igl mies consort veiva? Dia az benedescha per chël pled.

Castelan: Pardung! Ia veva angano vous — sfalzagea la brev. — Pardung!

Elisabeth: Gea dobel, igl tschent dobel, pardung' ia a vous; er Dia vign az pardunar.

Eremit: Gea, el vign a pardunar, scu el ò parduno agl penitent ved la crousch. Vossa oraziung ò gido el, Elisabeth!

Elisabeth: O schi ia pudess obtignèir da Dia —

Eremit: Purtè èl ainten la mia zella, lo vigna ia agl assister fidevlamaintg anfignan tgi èl è ramess — oder mort. (Dolza igls mangs, benedent Elisabeth.) Stèt bagn Elisabeth! Dia az bene-

descha! Possas da codanve passantar igls voss deis an legreia e contentenscha. Dia seia cun vous!

Elisabeth: Angraztg a vous, venerabel vigl, Dia az remunerescha!

Eremit (mussont sen igl castelan): Dulzagn se èl, e suandè mè an la mia zella. (Varsacantas povras femnas suondan igl eremit, purtont igl castelan.)

Elisabeth (tar igls povers): Ossa lainsa nouss angraztger a Dia, èl è sto grazious cun la sia serviainta e vign er da codanve a procurar per nous!

Tots povers: Viva Elisabeth! Nous vagn puspe la nossa mamma. Viva Elisabeth! (Tenda croda.)

V. Act.

1. Scena.

(La sala digl casti de Wart; sen en'alzada cun treis scalems secata pusto en sessel scu tron. Drètg e sanester da chèl dus oters sessels. Igl antier toc e cuvert cun en tepich, igls ours digl cal en viogts aint. Sanester cunter la parè stat ena meisa, sen la cala secata en plimatsch da purpur e la carunga. Sen derveir la Bühna è Wiborad lò ocupada cun rasar or igls ours digl tepich, e cun en pategl an mang fo ella giu igl pulver. Ella continuescha chègl cun en cal interrupziung l'antiera scena.)

Wiborad (fitg fatschentada): Spèrt, spert! L'imperatoura vign, e nign carstgang an igl casti so ensatge londror. A mè para, tgi stoptga dar ena surprisa. — Ia gratulèsch lò tiers alla signoura Sophia. — Chèlla vign a far igls. — Ia dastg aber absolutamaintg deir a nign ensatge londror, er betg ad ella. Ia va stuvia ampurmeter chègl sontgamaintg. Gea, gea, ia va schon da dei cartia, tgi tar nous stoptga dar en'èda ensatge — e chègl ensatge bi. Gisteia stogl tutegna anc dar segl mond, aschiglio caligl se tot. — Igl castelan ò troula avonda stuvia far peneztg per la sia gaglerdeia. La sia davosa oura vign bagn prèst a batter — schi ella ò betg schon battia digl tot. Dia seia ad el grazious e misericordevel! Da mia vart vigl'ia pardunar ad èl, schi bagn tgi nè betg gist sto angal ena bagatella. — Antant tgi ia scheia en per paternos daple oder damanc, ò betg gronda muntada. El ò alla finala parfign am fatg serar aint! — Alla bunga signoura Elisabeth va ia d' angraztger,

sgi ia va pudia neir libra schi spèrt. Ed ossa, tgi l' imperatoura vign, tge fissigl chègl, schi ia pudess betg essar preschainta? — Ia vess betg en' oura pos ainten la perschung. Ma ossa ègl oura da far fito, saperlot!

2. Scena.

Wiborad. Sophia vign aint an prèscha.

Sophia (agitada): Vous cò, Wiborad? Tgi az ò pusto cò?

Wiborad (stat en mument surstada, antardont la risposta): Glè adegna bi, cura tgi glè dapertot an urden.

Sophia (mordènt): Chègl so essar sainza vous. Cu niz vous atgnamaintg cò? Ia carteva, tgi vous fissas serad' aint.

Wiborad: Ia sung tras Elisabeth puspè mèssa an libertad.

Sophia (spotagiont): Tras Elisabeth? hm! I para tgi Elisabeth possa bler.

Wiborad: Signoura Grova! Ia suplitgesch — ia poss betg santeir, tgi la signoura Elisabeth vigna spotageda.

Sophia: Ed ia poss betg santeir pi dei igl voss tschatscharlem. Stèt vous chigiù ainten igl voss local ed angraztgè Dia, schi vous dastgèz star lò.

Wiborad: Signoura Grova! Ia stung forse pi dei lò, tgi vous tschantada sen chest tron! En vigl, fidevel serviaint dastga bagn er deir en cal gedas en pled daple, — per chègl pardunè —

Sophia (pi chieta): Schon bung! Ossa gè, ia vi esser sulètta

Wiborad: Per cumond, signoura grova!

(Fo ena reverenza e vò.)

3. Scena.

Sophia sulètta.

Sophia: Chègl è tutezna ena stinada femna. Fiss' la angal er a mè schi fidevla scu ad Elisabeth, alloura savess' ia safidar sen ella. Ma da chèllas uscheia stinadas vignan anc diversas an igl casti de Wart ad esser stadas bagn aint cun Elisabeth. Chègl vign cun igl taimp schon migler, — i sto neir migler. Ainten igl antier è la mia ovra tutezna gartageda. Elisabeth è davènt, e meia è chèsta carunga! La mia ambissiung è ossa cuntentada! — An pac mument az redunescha cò igl antier personal digl casti per saumiliier avant mè. — Chèl tgi vot betg

far chègl, chèl sò eir, la sia plaza vign dalunga ad esser ocu-
pada cun en oter. An cass, tgi igl bietg, tgi ia va ossa mano
se cun talas difficultads, smanatschèss forsa da ballucar, viglia
ia schon all'antschatta duvrar strantgadat; per mievlatat egl
anc adegna taimp. Alla favour digls laschanteivs murdias, igls
cals eran de tanta valetta per Elisabeth, a chèlla renunztgescha
ia gugent. Els pon schon planscher sur da mè, ma igl impe-
ratur, vign betg a tedlar sen igl planscher da tala stirpa. E
chègl tgi conzernescha Elisabeth — chèlla douvra ia betg tameir
ple. Ella ò ossa anc ple taimp per orar, e chègl è per ella
avonda. (Stat en mument eira patertgont.) Ma noua stat igl castelan
schi dei? Siva ded jer vaia betg igl via ple.

4. Scena.

Sophia. Emma zapa se.

Emma: Signoura Grova! Ia comunitgesch a vous —

Sophia (crudont agl pled): Tgi igl castelan seia rivo e viglia
ruschanar cun mè?

Emma: Pardung! Betg igl castelan — la signoura grova
Rosamunda de Falkenstein giavischa da ruschanar.

Sophia (surpigliada): La grova Rosamunda? Te stost veir
ta sbaglea. Gl'era gio anunztgia avant curt taimp, tgi chella
seia, tar l'arsa digl sies casti, sen igls confegns da Thüringen,
nida disgraztgeda e morta.

Emma: Signoura Grova! Ia am sbagl navot, ia va gio mèz
discoria cun ella.

Sophia: Bagn damai, ella duess neir aint. Cò ans vignigl
franc ad expermentar novitads.

(Emma vo giu.)

5. Scena.

Sophia sulètta.

Sophia: Oz vot navot sacordar! È Rosamunda betg dis-
graztgeda, schi tgi sò tge afars tgi la magnan cò? — Ella, sen
la cala ia chintava ossa betg ple, vign — igl castelan, sen igl
cal ia biagiva, chèl vign an perpeten betg.

6. Scena.

Sophia. Rosamunda zapa se.

Rosamunda: Seias da mè salidada, Onda! Vous niz bagn a lubeir a mè chèsta curta visita?

Sophia: Mo — mo! Laschè igl ampren az dumandar, co tgi vous ischas lavada se da mort an veta?

Rosamunda: Ia va bagn santia, tgi vous vevas comunitgia ad Elisabeth, tgi ia seia morta; ma Dia seia ludo, ia circulesch anc tranter igls vivents.

Sophia: Tge schèz vous? Vèssa ia d'aveir comunitgia ad Elisabeth?

Rosamunda: Onda! Nous lagn far curt la tgosa. Nus lagn mussar igl noss cor avèrt l'egna cun l'otra. Chègl tgi è succedia igl davos taimp cò sen igl casti da Wart e gio cunaschaint a l'antiera tèra; partge duessa gist ia betg saveir?

Sophia: Vous pudèz e dastgèz saveir, scu mintgign. Ia tèm betg la santentzga ed igl spott digl mond.

Rosamunda: E tamèz vous er betg la vandetga digl tschiel, la cala smanatscha da tutgier vous, ed az ò gio schòn tutgia grev avonda.

Sophia (smarvegleda): O tutgia? Cu chègl e cura chègl?

Rosamunda: Per angular davent ad Elisabeth ainten igl sies pi grond basigns igl confièrt dell'amizezia, vèz vous, tras ena foza anzunia, sainza dubi stgafeida angal da voussèz, laschea relatar ad ella, tgi igl casti Falkenstein arda totalmaintg e tgi Rosamunda seia crudada morta digl schlag. E vous vèz triumphont anc mess vussèz ve tiers: Chègl è igl strof da Dia.

Sophia: È damai betg igl voss casti ars?

Rosamunda: Na! Betg igl mies casti, bagn aber igl voss è destruia tras las flommas anfignan igl fundamaint.

Sophia (au terribla surprisa): Igl mies casti? Vous schèz igl mies casti? Igl casti Hartenfels?

Rosamunda: Igl voss nateiv casti Hartenfels. En confidenzial pòt ò purto a mè chèlla noua. Chèl vign anc òz a purtar chèlla er a vous. Ia igl va scontro sen veia.

Sophia: Per l'amour da Dia! Rosamunda! Tge va ia ossa da far?

Rosamunda: Navot oter, tgi rencanoscher igl mang da Dia, cler e signifitgevel. Igl crapp, tgi vous levas patar sen Elisabeth, è crudo anavos sen voussèz.

Sophia: Nignas reproschas, Rosamunda! La noua della disgrazia, tgi am ò tutgia, è stada penetronta, ma anc pi penetront è igl voss raschina da renfatschamaints.

Rosamunda: Ossa pudèz vous safigurar, cant mal tgi vèz fatg ad Elisabeth.

Sophia: O, gio betg numnè chël nom! Laschè clamar igl castelan, per tg'ia possa ruschanar cun el. El sto bagn esser ossa a tgesa?

Rosamunda: Igl castelan? Schi savèz vous navot?

Sophia: Tge duess'ia damai saveir?

Rosamunda: Sophia! Vous vèz ossa da vossa vart nign bung amei ple; chègl vei'ia cler avonda. Schi davainta ensatge schlèt cun vous, alloura nign vot anunztgier, nign vot az gidar.

Sophia: Schi ruschanè! Tge datigl damai? Schi vous vèz purto ena nova, schi purtè agl mang da Dia er lotra. Tar l'amprema freida ans ègl adegna manc paragea tgi tar la sagonda.

Rosamunda: Igl voss castelan schea or ainten igl got sco moribunt. En pietous eremit pronunztgiva igl davos confiert.

Sophia: Rosamunda! Vous schèz manzignas. A mè para tgi vous vegias az laschea giu cun igls mies inimeis da tamentar mè cun manzignas.

Rosamunda: O angal schi fiss ena manzigna! Scu para crodigl aber gio schon se a vous curious, tgi igl castelan stat oz davent schi dei. Ja dei aber a vous: El vign mai ple a neir!

Sophia: Ma tge ègl bagn succedia? — (Mettont igl mang cunter igl front.) Glegn mendar tgi glioter. Ins pudess gist neir narr!

Rosamunda: Ia vi az rachintar la tgosia simplamaintg, scu ia va santia. Igl castelan leva az venditgiar sen Elisabeth e la traplar sen igl fatg, partont or pang agls povers. Cun mang vendicativ sdrap'el ad Elisabeth igl canastarèt or da mang e scassa or chel. Ma varda! O miracla! Florentas rosas crudavan or digl canaster, ed igl castelan — cun en sbritg mortal — crudava per tera. En eremit, tgi az tigniva se lò anturn, sepigliva aint per el ed az offeriva, de assister e vurdar or igl moribunt. Uscheia rachintav' a mè ena povra femna tot sblatga della

temma: ella era sèz stada preschainta. Ella rachintava a mè chègl, avant circa en' oura, sen la veia, gnont ia an igl casti.

Sophia (pitgont sen igl givi a Rosamunda): Rosamunda! Tot chègl tgi vous vèz rachinto cò, è er mentia. Ossa am vignigl cler avant igls igls. Taribla è la rolla, tgi lèz lascher giuier mè, ma i pudèz giuier voussèz chella — ia gioi la mi avant.

Rosamunda: Sophia! Vous dubitèz? Ma vous pondurèz betg. Schi vign bagn igl temporal, igl cal az prepara gio schon sur igl voss tgea, a curveir vous cun barvogna.

Sophia: Rosamunda! Ia vi far ena prova avant igls voss igls. Schi chella gartegia betg, alloura è igl mies gi pers — damai igl ampren pruvainsa la furtegna.

Rosamunda: Ma igl taimp passa, tgi fiss per vous schi custevel. Ia va anc da cumunitgier a vous en terz punct. Chèl è schi sgarschevel, tgi ia dastgeva betg deir all' antschatta.

Sophia: Vous duessas am deir, Rosamunda! Tutegna, igl ampren, la prova. Schi chella gartegia, schi spargna ella a mè en displascheir, pertge igl tèrz punct, tgi vèz anc da deir è sainza dubi er fitg bagn panzo. Vèss aber la prova da falar, pigl veir, alloura ischas vous betg ena pötta da manzignas. A mè restigl pir alloura anc taimp avonda per creir — ed am vilentar.

Rosamunda: Fors' er anc tar ple — nous nign damai a veir.

Sophia: Sèigl tge tgi viglia, — ia sa tutegna betg spitgier pi dei. Vurdè cò, donna Rosamunda! Festiv è la sala ornada — cò schea igl mies purpur — matè se a mè igl mantel. (Rosamunda metta se igl mantel a Sophia.) Scheia — ed ossa pegl' ia la carunga. Tschantè se a mè chella, ed ia am plazesch cò, noua ia seseva en' èda scu regentra. (Ornada cun la carunga, pegl' èlla plaz sen igl tron.) E per tgi saptgas, tge tgi tot chegl monta, vigl' ia gist az deir: Igl antier personal digl casti, scu er bler oter pivel, è gio schon preparo an sala, per compareir avant mè e purtar a mè onour. Glion schon dei spitgia, gè Rosamunda e laschè antrar.

Rosamunda: Donna Grova! Ia tèm! —

Sophia: Gè angal e dervi igl isch, vous niz a veir.

Rosamunda (Derva igl isch, e mussont cun igl mang an sala): Donna grova Sophia, la sala è veida.

Sophia (fitg smarvagleda): La sala veida? Rosamunda, chègl pò betg esser —

Rosamunda: Glè uscheia! — ia sa er partge.

Sophia (vilada): Vous savèz? Schi discori, ia cumond.

Rosamunda: Giu an la curt digl casti santiv' ia a nominar dus noms.

Sophia: Tge noms dastga igl pievel nominar, oter tgi igl mies — igl nom della regentra, la cala sesa sen igl tron scu grova da Thüringen. (Ins sainta signals da trombetas e cloms da legreia, viva l'imperatoura, viva Elisabeth! *Sophia* saglia se.)

Rosamunda: Cò santiz la rasposta sen vossa dumonda.

Sophia (cun igls fixos, stont an direcziung, danonder igls signals e cloms da legreia nivan.) Tge clom erigl chègl Rosamunda? (Signals e cloms scu avant, az repetan puspè.) I vo mengia gliunsch cun chèst gi. Co vogl tiers chigiu?

Rosamunda: Ni e vurdè voussez e tatlè ossa chegl tgi vèz betg lia creir a mè. (Tottas dus von ve tar la fanestra. Per la tèrza geda suondan signals e cloms da legreia.)

Rosamunda: Glè l'imperatoura cun Elisabeth; i vignan sen igl casti da Wart.

Sophia (sevolvent davent della fanestra, cloma cun vusch de tema, tignont se igls mangs.) L'imperatoura ed Elisabeth! Chègl è tradimaint! — Rosamunda, ia sung tradeida! Povra mè! (Pata spèrt davent igl ornamaint e vot eir davent an prescha. Rosamunda la tigna anavos.)

Rosamunda: Stèt — per l'amour da Dia stèt! Schi vous lèz betg az sdenar digl mies davos pled, schi stèt. Ma noua lessas vous fugir? *Sophia*, glè mengia tard.

Sophia (sepatont an bratsch a Rosamunda): Mengia tard? Nign pussebel ple d'untgir? Tot, tot è pèrs. O vè a mia ambiziung!

Rosamunda: Ia suplitgesch, piglè curasch, *Sophia*!

Sophia: Chègl è mengia bler an en de. Cun igl davos latsch, am crudavigl er igl burdi digls dus amprens, schi bagn tgi vous matevas avant a mè chels uscheia schinigiont.

Rosamunda: Ossa anc igl davos mument, en bagnmanagea cunsegl. L'imperatoura è ena straintga signoura, perchegl senclinè avant ella e suplitgè suletamaintg per grazia.

Sophia: Grazia? Noua vign' ia ad obtigneir grazia?

Rosamunda: Grazia tar Elisabeth, e tras chella tar l'imperatoura. Gè ossa per en mument an vossa tgombra per az restaurar, anfign tgi ia az clom (signals da trombetas). Betg antardè, i vignan schon aint da porta.

Sophia (ambratschont Rosamunda): Ah Rosamunda!

Ambiziung, turpetg e rielà combatten furious ainten igl mies brost — ia sa betg co tgi vign ad eir cun mè. (Rosamunda mossa ded eir, scatschont mievel davènt Sophia. Dantant, tgi chella vot eir, dei.)

Rosamunda: Damai, tgi ia cat vous uscheia disponeida, vigl' ia gugent ruschanar per vous. Sefidè sen mè!

(Sophia vo giu duront chels plets, curvent la fatscha cun tots dus mangs.)

7. Scena.

Rosamunda sulètta.

Rosamunda: Dia seia ludo! La deira crosta de sglatsch, la cala tigniva saro igl sies cor, è luvada. La strantga darschedra vign a catar avant igls sies peis en' anriclada, e tot pò anc semidar an bagn.

8. Scena.

(I resunga trombetas ed oters instruments. Sot igls repetias cloms: viva l'imperatoura e viva Elisabeth, comparan chellas no ed aint cun pompousa suitta. L'imperatoura magna Elisabeth per igl mang. Anturn ellas repostesch an furma d'en mèz rentg seis mattas vistgidas an alv; catter nobels matatschs suondan ella, tignont se la schleppa. Avant la nobla compagneia vo en suldo.)

Rosamunda (antront l'imperatoura): Viva graziosa imperatoura, nossa mamma digl paeis! Viva Elisabeth! (L'imperatoura ed Elisabeth fon segns d'angraziamaint.)

Imperatoura: Seias da mè per la sagonda geda salidada, Signoura grova Rosamunda! Schè a mè, noua è Sophia, la cala ia tschertg?

Rosamunda: Glè a Sophia fatg cunaschaint, tgi ella vegia da cumpareir avant vous, antant stung' ia cò per ella — la anriclada — ia roi e suplitgesch sia majestat per grazia.

Imperatoura: Per l'anriclada? O pudess' ia catar èlla uscheia. Gea — a Sophia toca veiramantg de sanriclar. Ia sung tarmessa cò da miss consort scu sia darschedra. Noua è Sophia? Manè aint ella!

(Rosamunda fo la reverenza e zapa giu. L'imperatoura vo cun Elisabeth sen igl tron. Elisabeth stat d'en mang ded ella.)

9. Scena.

Chels d' avant sainza Rosamunda.

Imperatoura (sevolvent cunter Elisabeth): Ia crei, tgi l' ovra seia gartageda a Rosamunda; ella sepeglia aint per la povra Sophia — vossa inimeia.

Elisabeth: A Sophia è ella tiers parainta, a mè è ella ena sinzera ameia, d' alloura anno tgi ia sung cò ainten igl paeis da Thüringen.

Imperatoura: Chègl am fo plascheir da santeir.

Elisabeth: Rosamunda nutrescha cunter Sophia ena fidevla careza; er ossa vign ella fidevlamaintg ad assister a Sophia. Antant ia supplitgesch, majestad, per la lubenscha da pudeir am ratrer, duront tgi ella dat santentzga. La mia praschenscha niss forsa ad essar ocasiung de turpetg ed ambrogl per chella, tgi vign, suplitgont per grazia a shear avant sies peis. La mia svanteira port' ia gugent, ma la svanteira ded' oters è per me insurportabla.

Imperatoura: Elisabeth! Chèl pled è dègn da vous. Gè! Vossa suplica e conzedaida!

Elisabeth (seanschanugliant sen igl scalem sesom): An schanuglia roia ia l' ota majestad per ena graziosa santentzga alla confusa. Careza e perdung, tgi ia port adegna aint' igl cor, depoescha ia cò, ota majestad, an favour della povra Sophia.

Imperatoura (dolza se mievel Elisabeth per igl mang): Stèt se, Elisabeth! Ella vign a catar mè gista ed a madem taimp er mievla. Gè damai e spitgè chieta sen la decisiung. (Elisabeth vo giu. Sen en segn dell' imperatour suondan Elisabeth igls mattatschs ed igl suldo, uscheia tgi resta angal femnas tar la scena da santentzga.)

10. Scena.

(Sophia compara vistgida a neir. Sia fatscha è cuverta cun en flor. Ella vign manada da Rosamunda, fo a l' imperatoura ena bassa reverenza, e sametont an schanuglias sen igl scalem giudem, pata ella anavos igl flor e spetga cun tgea bass sen igl discurs dell' imperatoura.)

Imperatoura: Vous ischas Sophia, la seira d' Elisabeth, grova digl paeis?

Sophia: Gea, majestad! Ia sung chègl.

Imperatoura: Deploront vainsa nous intervignia las denunztgas digl paeis sur da vous. La vossa crivadat, igl voss inlojal az demanar ò inflamo gretta tar igl imperatour, e ple tgi tot chègl ò agito nous igl grev malfatg, tgi vous vèz uscheia sainza cor commess cunter Elisabeth. Partge saptgas, las informaziungs sur digl pietous az demanar d'Elisabeth, sur della generousadat de chella signoura, igl clom de sia vertet, la sia carèza tar igls povers o resuno e resunescha anc oz tras l'antiera tera. Ved ella damai vèz vous sa inculpo vindicativmaintg, scu chègl tgi nous nign cò az mussar se. Vous vèz calumnia la bunga Elisabeth tar sies consort, igl cal batta schon dei an tera sontga per la victoria della crousch. La brev, an la cala èl admoniva uscheia amorevel, vèz vous barato anturn cun en'otra, la cala era sfalzageda, ed uscheia anunztgivas vous ad ella tras en turpegiuous angionamaint ena santentzga, an la cala ella niva parfign de sies consort condemnada. Ah! La bunga Elisabeth quasi piriva da dolour, stuvent santeir chègl. Pudèz vous conterdeir a chègl tgi nous az incolpagn?

Sophia: Na rigurousa majestad! Ia poss chègl betg.

Imperatoura: Sen chègl vèz vous scatschea Elisabeth, sfalzagiont scritgira e sagial digl imperatour, e tschanto se la carunga a voussèz, la cala vess mai apartignia a vous. Igl gidanter — igl realisader digls voss miserabels plans, era igl castelan, igl Hofmarschal, scu vous igl numnavas gugent. Dia ò giuditgia el. (Sophia sesnuescha.) Ia sung la vossa darschedra! Dobel è igl voss delict, per igl cal vous ischas tgisada, dobel damai duess er esser igl strof e la pagna. Vous vèz violo la majestad digl imperatour, la lescha ed igl dretg, tgi ò vigour an igl paeis ed è intastabel.

Parchègl declarainsa nous vous per sprivada de tots bagn, tgi vous ischas anc an possess darivants digls voss babungs. Chèls duessan per igl avegnir essar proprietad d'Elisabeth. Igl voss casti Hartenfells, la sedia digls voss antenats, testifitgescha l'aprobaziung digl tschiel alla nossa santentzga. Vous duessas d'ossa davent essar sainza patria e posseder navot, noua vous savessas puser igl voss tgea. (Sophia balluca, Rosamunda la sustigna.) Ossa clamè Elisabeth. (Ena matta an alv vo giu per clamar chella.) Scu colpanta cunter ella duess ella sèz giuditgier, cò savainsa nous betg pronunztgier igl davos pled. Pardunar pò a vous sulettamaintg chella, la cala vous vèz offendia. Cò vign ella sèz.

11. Scena.

Chèls d' avant. Elisabeth compara e vò cunter Sophia.

Sophia (crudont ad Elisabeth an bratsch): Elisabeth! Pudèz vous pardunar a mè? (Suspeira.)

Elisabeth: O mella gedas pardung' ia a vous, la mia seira. Scu ia va adegna carezo vous, uscheia carèza ia anc ossa — da tot cor.

Sophia: Angraztg a vous, Elisabeth, per schi gronda grazia cun mè betg meritevla. Avant vous ed avant l'ota majestad, tgi ò mè giuditgia, vigl' ia sanriclar e star aint per igl mies malfatg. Mia ambiziung era mia schmaledicziung. O pardunè alla tschorventada!

Imperatoura: Essent tgi Elisabeth ò parduno a vous, pardunainsa nous er, ma tutegna stat la santentzga se dretg. Sophia, cò porschainsa nous noss grazious mang per en bitsch.

(Sophia bitscha igl mang dell' imperatoura.)

Sophia (giont cunter Elisabeth): Ed ossa, Elisabeth! Adia!

Elisabeth (surpiglida): Mia seira! Lèz vous eir davènt? Noua lèz vous eir?

Sophia: Lò noua tgi ia va scatschea vous; davènt ainten la misergia. Gista è chella santentzga!

Elisabeth (vurdont sen l' imperatoura ed alloura plagn comiseraziung cunter Sophia): Vous ischas giustifitgida! Povra vous e mè! (Bragia cunter igl brost da Sophia ed alloura s' aneuraschont.) Na! Nous lagn betg ans rametter, ni — ia vi suplitgier per vous. (Peglia Sophia per igl bratsch, e tottas dus az mettan an schanuglias avant l' imperatoura.) Cò an schanuglias, majestad, dumond' ia per nous dus ena grazia. O spargnè a mè chella douleur de veir a partèir la mamma. Laschè abitar sot igl mies tètg la povra sainza patria, laschè essar mè en fidevel sustign an sia vigliadetna! O vegias compassiung — betg separè chellas, tgi on gist az reconziliaa.

Imperatoura: Elisabeth! Chègl tgi vous suplitgèz sa e poss' ia conzeder. Sophia po abitar an igl voss casti, ma posseder duess' ella navot, mianc en zoll teragn. Sen chella moda so bagn unia star ansemen gisteia e mievlatat. Ischas vous damai cuntaintas?

Sophia: Chèl, igl cal pò star e veiver cun Elisabeth, e far diever della sia mievlatat, chèl ocupescha en ventirevel plaz, e

schi el posseda er navot, posseda el tutegna tot. Parhegl angraztg' ia a vous, graziousa signoura imperatoura. (Bitscha igl mang.)

Elisabeth (tar l'imperatoura): Er igl mies angraziamaint met' ia a vous lotiers (bitscha igl mang all'imperatoura ed alloura dei a Sophia). Schi vous, la mia seira, ischas ventirevla, schi sunga er ia — gea dobel ventirevla!

Sophia (giont giu digls scalems): Elisabeth, ia sung chegl, e per la mia ventirevladat debitescha ia a vous igl pi cordial angraziamaint, permatè damai a mè de ambratscher e bitschier vous. (Sambratschen e sabitschan, ed alloura dei Sophia a l'imperatoura.) Ossa niz grazious a conzeder a mè, de pudeir turnar anavos ainten la mia tgombra. En cor plagn desiderescha retratgadat e larmas da legreia.

Imperatoura: Ia va mèz experimento chegl, damai gè Sophia, la vossa suplica è conzedeida.

(Sophia fo ena profonda reverenza e zapa giu.)

12. Scena.

Chèls d' avant sainza Sophia. Igl suldo zapa se.

Herold: Pardung, majestad imperiala, tgi ia comparesch sainza essar clamò. La massa da pievel an sala az lascha strousch tigneir ple anavos. Igl brav pievel da manevol e da gliunsch vot salidar la sia imperatoura e signoura Elisabeth.

Imperatoura: Mo bagn, igl bung pievel duess veir la sia legreia; tutegna igl ampren vign ensatgi oter an la reia. Ia manetg vous, signoura grova Rosamunda, zapè avant! (Rosamunda zapa avant.) Ratschavè igl mies angraziamaint per la vossa fidevladat e nobel sentimaint, tgi vous vèz demusso cunter Elisabeth e Sophia. Ded' oz davent pudèz vous essar e senumnar l'ameia de l'imperatoura, partge noua dus cors d'amizezta, scu igl voss e chel d'Elisabeth, sebben ansemen, lò less scu terz er igl mies cor essar uniia, e vous duessas essar l'amprema, tgi ornescha Elisabeth cun purpur e carunga.

Rosamunda (bitscha igl mang a l'imperatoura): Angraztg, ota majestad, per schi gronda dignitad e grazia. La mia anour an vetta vign ad essar d'am far leir bagn ded ella. (Tar Elisabeth.) Parmetè damai, Elisabeth, tgi ia complenescha igl mies uffeza d'onour, tgi è nia surdo a mè. (Rosamunda vistgescha Elisabeth cun

igl mantel de purpur e meta se la carunga. Dus mattas an alv tignan chegl schon preparò.)

Imperatoura (lavont se digl tron): Ossa lainsa eir, ni Elisabeth (manont chella per igl mang): Ia vi oz essar a vous paretga della vertet. An vous ò puspè az verifitgia igl vigl proverbi tgi dei:

Mossa igl pievel fidevla carèza,
Giold' igl regenter er ota vanteira!

(Duront igls davos plets, vo l' imperatoura cun Elisabeth cunter igl isch, schon avert e sot signals de trombetas ed exclamaziungs: Viva l' imperatoura — viva Elisabeth — croda la tenda.)

